

Галасюк С.С., к.е.н., доцент,

Шикіна О.В., к.е.н.

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса

МАЛІ ГОТЕЛІ В СТРУКТУРІ ГОТЕЛЬНОЇ БАЗИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті визначено місце малих готелів у структурі готельної бази Одеського регіону на підставі офіційних статистичних даних. Зроблено висновок, що малі готелі розвиваються більш високими темпами, ніж решта засобів розміщення. Пропоновано впровадити термін «малий готель» на державному рівні, розробити стратегії розвитку для окремих секторів сукупності малих готелів, застосувати певний механізм організаційно-економічного забезпечення функціонування малих готелів.

Ключові слова: малий готель, номерний фонд, статистичні дані.

В статье определено место малых гостиниц в структуре гостиничной базы Одесского региона на основе официальных статистических данных. Сделан вывод о том, что малые гостиницы развиваются более высокими темпами, чем остальные средства размещения. Предложено внедрить термин «малая гостиница» на государственном уровне, разработать стратегии развития для отдельных секторов совокупности малых гостиниц, применить определенный механизм организационно-экономического обеспечения функционирования малых гостиниц.

Ключевые слова: малая гостиница, номерной фонд, статистические данные.

In the article the place of small hotels in the structure of the Odessa region hotel base on the basis of official statistical data is defined. The conclusion that small hotels develop higher rates, than other means of placement is drawn. It is offered to introduce the term «small hotel» at the state level, to develop strategy of development

for separate sectors of set of small hotels, to use a certain mechanism of organizational and economic ensuring functioning of small hotels.

Keywords: *small hotel, number of rooms, statistical data.*

Постановка проблеми. Однією із позитивних тенденцій, характерних для ринку готельних послуг Одеської області, є поява якісно нового типу засобів розміщення – так званих «малих готелів», відмінна риса яких полягає у наявності номерному фонду невеликої місткості. Ємкість цієї частини засобів розміщення важко визначити не тільки на рівні Одеського регіону, який традиційно є рецептивним, але й у масштабах усієї України, оскільки більшість малих готелів не мають офіційного статусу й не можуть правильно позиціонувати себе на готельному ринку [1, с. 8]. Утім, для виявлення сучасного стану готельних підприємств малої місткості на території Одещини нами були використані офіційні статистичні дані про діяльність колективних засобів розміщення з номерним фондом до 50 одиниць, які оформлені у вигляді юридичних осіб (тобто підприємств).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом науковці приділяють увагу таким аспектам діяльності малих готелів, як: організація їхньої роботи та обслуговування [2], [3], розробка стратегії управління [4], особливості функціонування ринку послуг малих готелів [5], проблеми збору статистичної звітності [6], невизначеність статусу готельних підприємств малої місткості у нормативно-правових документах [7] тощо. Однак зараз у фаховій літературі практично немає наукових праць, присвячених дослідженню основних показників діяльності малих готелів окремого регіону, а також визначенню їх місця серед готелів середньої та великої місткості.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз офіційних статистичних даних щодо функціонування сукупності малих готелів Одеської області для визначення їх місця в структурі регіонального ринку готельних послуг.

Виклад основного матеріалу. За офіційними даними Головного управління статистики, у 2013 р. на Одещині функціонувало 25 готельних підприємств малої місткості. Аналіз даних табл. 1 [8] показує, що за останні

9 років в Одеській області не спостерігалось суттєвих змін загальної кількості готелів, проте кількість малих готелів зростала високими темпами.

Таблиця 1

Малі готелі в загальній кількості готелів Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках					Абс. відх. од.	Тр. 2013/2005р., %
		2005	2007	2009	2011	2013		
Кількість готелів, од.	Усього	49	46	47	54	57	8	116,3
	у т.ч. малих готелів	11	14	19	25	25	14	227,3
Частка малих готелів у загальній кількості, %		22,4	30,4	40,4	46,3	43,9	21,5 п.п.	
Номерний фонд готелів, ном.	Усього	2675	2733	2934	3110	2993	318	111,9
	у т.ч. малих готелів	342	457	518	586	600	258	175,4
Частка малих готелів у загальному номерному фонді, %		12,8	16,7	17,7	18,8	20,0	7,2 п.п.	
Середня ємність готелів, ном.	Усього	55	59	62	58	53	- 2	96,4
	у т.ч. малих готелів	31	33	27	23	24	- 7	77,4

Таким чином, дані табл. 1 свідчать про існування позитивної динаміки в розвитку діяльності готельних підприємств малої місткості. Зокрема, протягом 2005-2013 рр. кількість малих готелів збільшилася у 2,2 рази (на 14 підприємств), а їхній загальний номерний фонд – у 1,7 рази (на 258 номерів), що значно більше, ніж у всієї готельної бази Одеської області. Що ж стосується середньої ємності номерного фонду, то тут ситуація зворотна. Якщо у 2005 р. середня місткість усіх готелів Одещини становила 55 номерів, а малих готелів – 31 номер, то у 2013 р. дані показники знаходилися на рівні 53 та 24 номерів відповідно. Це означає введення в дію засобів розміщення переважно з середнім та малим номерним фондом.

Протягом досліджуваного періоду спостерігалось зростання частки малих готелів у загальній кількості готельних підприємств – з 22,4 % у 2005 р. до 43,9 % у 2013 р.

Варто зазначити, що ефективність функціонування готельної бази завжди залежить від структури номерного фонду засобів розміщення. Відповідно до національного стандарту України – ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» – у нашій країні існує 15 типів номерів, однак у статистичних щорічниках для зручності проведення аналізу всі номери підрозділяють на п'ять основних категорій: «люкс», «напівлюкс», «одномісні», «двомісні» й «багатомісні» номери. Результати дослідження структури номерного фонду готельних підприємств Одеської області наведено в табл. 2 [9].

Таблиця 2

Номерний фонд малих готелів в структурі номерного фонду готельних підприємств Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках					Абс. відх. од.	Тр. 2013/2005 р., %
		2005	2007	2009	2011	2013		
Кількість номерів типу «люкс», ном.	Усього	245	261	253	260	285	40	116,3
	у т.ч. малі готелі	29	46	51	55	69	40	237,9
Частка номерів «люкс» малих готелів, %	до загальної кількості «люксів»	11,8	17,6	20,2	21,2	24,2	12,4 п.п.	
	до загальної кількості номерів малих готелів	8,5	10,1	9,8	9,4	11,6	3,2 п.п.	
Кількість номерів типу «напівлюкс», ном.	Усього	393	320	426	454	428	35	108,9
	у т.ч. малі готелі	45	51	66	82	81	36	180,0
Частка номерів «напівлюкс» малих готелів, %	до загальної кількості «напівлюксів»	11,5	15,9	15,5	18,1	18,9	7,5 п.п.	
	до загальної кількості номерів малих готелів	13,2	11,2	12,7	14,0	13,7	0,5 п.п.	
Кількість одномісних номерів, ном.	Усього	493	620	611	659	630	137	127,8
	у т.ч. малі готелі	35	66	75	72	93	58	265,7

Закінчення таблиці 2

Показники		Значення показників по роках					Абс. відх. од.	Тр. 2013/2005 р., %
		2005	2007	2009	2011	2013		
Частка одномісних номерів малих готелів, %	до загальної кількості одномісних	7,1	10,6	12,3	10,9	14,8	7,7 п.п.	
	до загальної кількості номерів малих готелів	10,2	14,4	14,5	12,3	15,7	5,4 п.п.	
Кількість двомісних номерів, ном.	Усього	1269	1274	1408	1525	1435	166	113,1
	у т.ч. малі готелі	205	277	296	362	321	116	156,6
Частка двомісних номерів малих готелів, %	до загальної кількості двомісних	16,2	21,7	21,0	23,7	22,4	6,2 п.п.	
	до загальної кількості номерів малих готелів	59,9	60,6	57,1	61,8	54,1	- 5,8 п.п.	
Кількість тримісних номерів, ном.	Усього	275	258	236	212	215	- 60	78,2
	у т.ч. малі готелі	28	17	30	15	29	1	103,6
Частка тримісних номерів малих готелів, %	до загальної кількості тримісних	10,2	6,6	12,7	7,1	13,5	3,3 п.п.	
	до загальної кількості номерів малих готелів	8,2	3,7	5,8	2,6	4,9	- 3,3 п.п.	
Загальна кількість номерів		2675	2733	2934	3110	2993	318	111,9
у т.ч. малих готелів		342	457	518	586	593	251	173,4

Відповідно до даних табл. 2, у 2013 р. найпоширеним типом номеру є «двомісний» (54,1 % від загальної кількості номерів серед готельних підприємств малої місткості), а типом номерів, що знайшли найменше розповсюдження – «тримісний» номер (4,9 % від загальної кількості номерів серед малих готелів). Проте, за 2005-2013 рр. у структурі малих готелів більш швидкими темпами зростала кількість номерів типу «одномісні номери» та «люкс» – більше, ніж у два рази (265,7 % та 237,9 % відповідно), у той час як «напівлюкс» та «двомісні номери» збільшилися на 80,0 % та 56,6 %. Майже не змінилася у 2013 р. порівняно з 2005 р. тільки кількість номерів категорії «тримісні». Дана тенденція свідчить про те, що основними користувачами

малих готелів є туристи, що прибувають з бізнес-метою (відрядження, участь у ділових переговорах, тренінгах, семінарах тощо).

Варто зазначити, що в Одеській області спостерігається вкрай мала кількість готельних номерів і місць у них. Якщо, за даними табл. 3, у 2013 р. одноразова місткість готельного фонду Одеської області склала 5597 місць, то показник кількості готельних місць у розрахунку на 1 тисячу місцевого населення дорівнював 2,3 місця (5597 місць: 2 390 000 х 1 000 осіб = 2,3 місця / 1 тис. осіб), у той час, як за європейськими нормами він повинен відповідати як мінімум 10-ти.

Таблиця 3

Рівень завантаження готелів Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках				Абс. відх. од.	Тр. 2013/2005 р., %
		2005	2009	2011	2013		
Місткість готельних підприємств, од.	Усього, у т.ч.:	5031	5357	5757	5597	566	111,3
	малі готелі	658	1014	1156	1191	533	181,0
	решта	4373	4343	4601	4406	33	100,8
Частка малих готелів у загальній місткості, %		13,1	18,9	20,1	21,3	8,2 п.п.	
Загальний час перебування клієнтів, люд.-діб	Усього, у т.ч.:	592810	378542	394578	383893	-208917	64,8
	малі готелі	86396	76662	83469	111186	24790	128,7
	решта	506414	301880	311109	272707	-233707	53,9
Частка малих готелів у загальному обсязі надаваних люд.-діб обслуговування, %		14,6	20,3	21,2	29,0	14,4 п.п.	
Рівень завантаження, %	Усього, у т.ч.:	32,3	19,4	18,8	18,8	- 13,5 п.п.	
	малі готелі	36,0	20,7	19,8	25,6	- 10,4 п.п.	
	решта	31,7	19,0	18,5	17,0	- 14,7 п.п.	

Середнє завантаження готелів Одеської області катастрофічно падає. Якщо ще в 2005 р. воно становило 32,3%, то у 2013 р. зупинилося на позначці

18,8%, що занадто мало (середній показник використання місткості в Україні в 2013 р. склав 26%) [10].

Що стосується малих готелів, то тут теж спостерігалось зниження коефіцієнта використання місткості: у 2005 р. він склав 36%, а в 2013 р. – 25,6%. Однак рівень завантаження малих готелів все ж більше, ніж у решти засобів розміщення, які мають середній та великий номерний фонд (31,7% у 2005 р. та 17% у 2013 рр.

На коефіцієнт використання місткості впливає загальний час перебування приїжджих (див. табл. 4), який у готелях Одещини в 2013 р. становив 383,9 тис. людино-днів і зменшився проти 2005 р. на 35,2%.

Таблиця 4

Середній час перебування клієнтів у готелях
Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках				Абс. відх., од.	Тр. 2013/ 2005 р., %
		2005	2009	2011	2013		
Загальний час перебування клієнтів, людино- днів	Усього, у т.ч.:	592810	378542	394578	383893	-208917	64,8
	малі готелі	86396	76662	83469	111186	24790	128,7
	решта	506414	301880	311109	272707	-233707	53,9
Обслуговано клієнтів, осіб	Усього, у т.ч.:	258135	194849	180994	171949	-86186	66,6
	малі готелі	22490	36919	41415	45327	22837	201,5
	решта	235645	157930	139579	126622	-109023	53,7
Частка малих готелів в обслуговуванні клієнтів, %		8,7	18,9	22,9	26,4	17,7 п.п.	
Середній час перебування клієнтів, днів	Усього, у т.ч.:	2,3	1,9	2,2	2,2	-0,1	95,7
	малі готелі	3,8	2,1	2,0	2,5	-1,3	65,8
	решта	2,1	1,9	2,2	2,2	0,1	104,8

Протягом 2005-2013 рр. в Одеській області відбулося зростання кількості осіб, обслуговуваних саме малими готелями (тобто споживачі розміщувались переважно у менших за місткістю готельних підприємствах). Наприклад, у 2005 р. тільки 8,7 % клієнтів, що проживали в готельних підприємствах Одеської області, обрали малі готелі, а у 2013 р. їх частка збільшилася до 26,4 %, що в абсолютному вираженні склало 22 837 осіб.

Згідно з даними табл. 5, середній дохід від основного виду діяльності (від одного людино-дня) готельної бази Одеської області збільшився з 127 грн. у 2005 р. до 452 грн. у 2013 р., тобто більше ніж у 3,6 рази.

Таблиця 5

Середні доходи від основного виду діяльності готелів
Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках				Абс. відх. од.	Тр. 2013/ 2005 р., %
		2005	2009	2011	2013		
Доходи від основного виду діяльності, тис. грн.	Усього, у т.ч.:	75112,3	150124,0	170617,2	209872,6	134760,3	279,4
	малі готелі	16054,8	47048,7	49722,7	71752,8	55698	446,9
	решта	59057,5	103075,3	120894,5	138119,8	79062,3	233,9
Частка малих готелів у загальному доході, %		21,4	31,3	29,1	34,2	12,8 п.п.	
Загальний час перебування клієнтів, людино-днів	Усього, у т.ч.:	592810	378542	394578	383893	-208917	64,8
	малі готелі	86396	76662	83469	111186	24790	128,7
	решта	506414	301880	311109	272707	-233707	53,9
Середній дохід від одного людино-дня, грн.	Усього, у т.ч.:	127	397	432	547	420	430,7
	малі готелі	186	614	596	645	459	346,8
	решта	117	341	389	506	389	432,5

За інформацією Головного управління статистики Одеської області, доходи від експлуатації готелів у 2013 р. склали 209,9 млн. грн., при цьому

34,2 % від цієї суми отримано готельними підприємствами малої місткості (71,8 млн. грн.) Частка малих готелів у загальному доході готельних підприємств Одеської області поступово зростала протягом 2005-2013 рр.: з 21,4 % у 2005 р. до 34,2 % у 2013 р.

Розподіл доходів від надання основних та додаткових послуг готельними підприємствами Одеської області за 2005-2013 рр. наведено в табл. 6. Дані таблиці свідчать, що у 2005 р. дохід, який припадав на додаткові послуги від експлуатації підприємств готельного господарства Одеської області, склав 17 млн. грн., а від експлуатації малих готелів – 1,7 млн. грн., що у свою чергу складало 9,4 % від загального доходу.

Таблиця 6

Доходи від надання основних та додаткових послуг готелями Одеської області за 2005-2013 рр.

Показники		Значення показників по роках				Абс. відх., од.	Тр. 2013/2005 р., %
		2005	2009	2011	2013		
Доходи від основного виду діяльності, тис. грн.	Усього, у т.ч.:	75112,3	150124,0	170617,2	209872,6	134760,3	279,4
	малі готелі	16054,8	47048,7	49722,7	71752,8	55698	446,9
	решта	59057,5	103075,3	120894,5	138119,8	79062,3	233,9
Доходи від надання додаткових послуг, тис. грн.	Усього, у т.ч.:	17016,7	27827,6	51136,4	32767,1	15750,4	192,6
	малі готелі	1668,5	7086,4	9471,8	8558,3	6889,8	512,9
	решта	15348,2	20741,2	41664,6	24208,8	8860,6	157,7
Доходи від надання основних та додаткових послуг, тис. грн.	Усього, у т.ч.:	92129,0	177951,6	221753,6	242369,7	150510,7	263,4
	малі готелі	17723,3	54135,1	59194,5	80311,1	62587,8	453,1
	решта	74405,7	123816,5	162559,1	162328,6	87922,9	218,2
Частка доходу від додаткових послуг у загал. доході, %	Усього, у т.ч.:	18,5	15,6	23,1	13,5	-5,0 п.п.	
	малі готелі	9,4	13,1	16,0	10,7	1,3 п.п.	
	решта	20,6	16,8	25,6	14,9	-5,7 п.п.	

Отже, частка додаткових послуг є досить значущою для малих готелів. В абсолютному вираженні їх доходи від додаткових послуг за період 2005-2013 рр. збільшилися майже на 7 млн. грн. (у 5,1 рази), що свідчить про збільшення переліку додаткових послуг, надаваних малими готелями, і як результат – про підвищення якості надання послуг. Крім того, стався перерозподіл частки доходів від додаткових послуг у загальній кількості послуг, вона зросла з 9,4 % у 2005 р. до 10,7 % у 2013 р., що дещо менше ніж у великих готелях.

У великих готелях спостерігалось зменшення частки додаткових послуг за досліджуваний період – вона знизилася з 20,6 % до 14,9 %. На нашу думку, це можна пояснити не зменшенням переліку надаваних додаткових послуг в абсолютному вираженні, а збільшенням рівня доходу, отриманого від надання послуг з розміщення та харчування.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що малі готелі зайняли своє місце в структурі готельної бази Одеського регіону. Їм властиві такі тенденції:

- заняття малими готелями певного місця в структурі готельної бази на рівні 43,9 % та постійне зростання цієї частки;
- збільшення кількості малих готелів більш високими темпами порівняно з середніми та великими готелями;
- більш значний приріст загальної кількості номерів у сукупності малих готелів, ніж у готелях середньої та великої місткості, які знаходяться на території Одеської області;
- зменшення середньої ємкості малих готелів за рахунок введення в дію готелів з надто малою місткістю, переважно розташованих у «старому фонді» центральної частини обласного центру;
- переважне зростання кількості номерів типів «люкс», «напівлюкс» та «одномісний» у малих готелях та скорочення тримісних номерів;
- зниження коефіцієнта використання місткості малих готелів, який проте вище, ніж у решти готельних підприємств, які мають середній та великий номерний фонд;

- збільшення частки малих готелів у загальному обсязі наданих людинодіб, що свідчить про бажання клієнтів зупинятися саме в готелях з малою місткістю;

- зростання середнього доходу малих готелів більш високими темпами порівняно з середніми та великими готелями, що вказує на більшу ефективність функціонування малих готелів;

- збільшення частки додаткових послуг малих готелів у загальному доході готельних підприємств Одеської області, що свідчить про збільшення переліку додаткових послуг, надаваних малими готелями, і як результат, – про підвищення якості надання послуг.

На наш погляд, для більш ефективного функціонування малих готелів потрібно зробити такі заходи:

- впровадити на державному рівні термін «малий готель», який може визначатися як «колективний засіб розміщення, який має номерний фонд до 50 номерів та надає готельні послуги з обов'язковим обслуговуванням», що дасть змогу включати до групи малих готелів як юридичних осіб, так і фізичних осіб-підприємців; при цьому, відсутність обмеження мінімальної кількості номерів для малих готелів зроблено цілеспрямовано, адже колективні засоби розміщення повинні мати більше 30 місць для розміщення;

- провести дослідження передумов створення сегмента готельних підприємств малої місткості Одеської області, використовуючи таксономічний аналіз, що дозволить ідентифікувати їхню структуру шляхом виокремлення таких груп, як: «лідери», «послідовники лідерів», «середняки», «аутсайтери» щодо запровадження для кожної з них окремої стратегії подальшого розвитку;

- запропонувати механізм прийняття управлінських рішень органами державної влади і місцевого самоврядування, що включає до себе оцінку можливості формування організаційно-економічного забезпечення функціонування малих готелів за правовою, управлінською, регулювальною та тарифною складовими.

Список використаних джерел

1. Галасюк С. С. Структура ринку засобів розміщення туристів Одеського регіону / С. С. Галасюк, О. В. Гусєва // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. – Одеса : ОДЕУ, 2008. – № 20 (76). – С. 3-13.
2. Мунін Г. Б. Малі готелі: організація роботи та обслуговування / Г. Б. Мунін, О. С. Кривоносов, З. В. Марциновська. – К. : УН-т «Україна», 2012. – 335 с.
3. Мусакин А. А. Малый отель: с чего начать, как преуспеть / А. А. Мусакин. – СПб. : Питер, 2007. – 320 с.
4. Юрьєвська О. М. Формування стратегії управління малими готельними підприємствами: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О. М. Юрьєвська; ТНУ ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь : ТНУ, 2010. – 207 с.
5. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / під заг. ред. В. Г. Герасименка. – Одеса : Астропринт, 2013. – 304 с.
6. Галасюк С. С. Проблеми визначення малих готелів як підприємств в Україні / С. С. Галасюк, О. В. Гусєва // Сб. научных трудов Sworld. Матеріали междунар. науч.-практ. конф. «Современные направления теоретических и прикладных исследований 2013». – Вып. 1. Том 44. – Одесса : Куприенко, 2013. – С. 61-65.
7. Галасюк С. С. Проблемні питання щодо статусу малих готелів в Україні / С. С. Галасюк // Економіка розвитку: Зб. наук. праць. Вип. 1(49). – Х. : ХНЕУ, 2009. – С. 50-54.
8. Галасюк С. С. Особливості функціонування готельних підприємств малої місткості в конкурентному середовищі / С. С. Галасюк, О. В. Гусєва // Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики». – Одеса : Атлант, 2014. – С. 16-18.
9. Готелі та інші місця для тимчасового проживання : статистичний збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2011. – 207 с.
10. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 272 с.